

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio I. Quarto Decalogi Præcepto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

TRACTATUS I.

DE

QUARTO, QUINTO, ET SEXTO
DECALOGI PRÆCEPTO.

SECTIO I.

DE

QUARTO DECALOGI PRÆCEPTO.

CAPUT I.

Filiorum erga parentes obligationes.

Patres terreni Patris cœlestis sunt imagines, quoniam ab iis filiorum vita promanat; quamobrem de cœlesti Patre sanctus Paulus ait: *Ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur (Ephes. 3.)*. Ideo quarto Præcepto, parentes Deus honorari jubet; primumque hoc est secundæ Tabulæ præceptum, quæ proximum respicit. Verbis hisce in Exo-
Godeau Theol. Mor. Pars II. A do

do enunciantur: *Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram* (cap. 2.).

Quatuor erga parentes facienda hoc præcepto filiis jubentur: 1. amor, 2. reverentia, 3. obedientia, 4. subsidium: & quatuor hominum genera patrum nomine comprehenduntur. *Primo* parentes, qui nos secundum carnem genere: *secundo* patres spirituales, videlicet Episcopi, inferioresque Pastores: *tertio* qui temporalem in nos potestatem exercent, videlicet Reges, Principes, provinciarum Gubernatores, & Domini: *quarto* qui nos auctoritate supereminent, scilicet Præceptores, Tutores, alique hujusmodi. Deo adorationem cultumque debemus, quod præstat *Religio*, tribusque primis præceptis nobis imperatur. Parentibus carnalibus debetur honor, qui quarto jubetur præcepto, & *Pietas* vocatur: Superioribus spiritualibus & temporalibus debemus reverentiam, quæ *observantia* appellatur. Cætera, quæ proximis debemus, officia postremis sex præceptis sunt comprehensa, & *justitia* vocantur.

Natura ipsa per se filios ad parentum amorem cogit, & ideo si quis patrem suum aut matrem non amat, hunc naturam suam exuisse dicimus. Enorme igitur peccatum committeret, quicumque patri suo grave aliquod corporis vel animæ malum cuperet: quod sane peccatum gravius esset, quam si alteri malum idem optaret. Hoc attendant filii, qui mortem parentum cupiunt.

Filiorum erga parentes obligationes. 3

Inhumanam, & naturæ religionique contrariam opinionem profert novus Casuista asserens, posse filium patris sui mortem optare; & de illa lætari, non tamquam patris sui malo, sed tamquam de bono quod sibi obvenit, patris siquidem morte hæreditatem obtinet; docetque hic Auctor filium mortaliter non peccare, si hoc desiderium eliciat, dummodo intentionem rectificet, nec absolute mortem patris optet, sed quatenus bonum sibi aliquod affert (a). Quicumque naturam audit, crudelem hanc opinionem damnabit: valde autem miror christianas aures hanc pati posse; sicuti & alteram, nempe posse filium patrem suum abnegare, quia damnum aliquod vel opprobrium timet.

Verum non sufficit amorem hunc interius fovere, sed exteriori aliquo signo est declarandus; hinc filius, qui patri molesta verba objicit, lethaliter peccat, si id sæpe diuque faciat. *Fili* (inquit Ecclesiasticus) *Suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius & si defecerit sensus, veniam da, & ne spernas eum in*

(a) Opinio hæc jam dudum ab Innocentio XI. in sequente propositione fuit damnata: *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.* Num. 14. Huic addi potest similis alia ab eodem Pontifice reprobata: *Licitum est filio gaudere de parricidio a se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.* Num. 15.

in tua virtute (Eccles. 3.). Qui affligit patrem (ait Sapiens Prov. 19.) & fugat matrem, ignominiosus est, & infelix. Chaldaica versio legit: Qui deridet patrem. Idem Salomon inquit: Oculum qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, suffodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ (Prov. 30.). Qui patri vel matri est injurius, omnem ille humanitatis sensum exiit, & communi hominum sepultura est privandus, & corvis, aquilisque exponendus; & quoniam longævæ hæ aves sunt, hinc malis his filiis certaminatur punitio, cum iis puniendis numquam defuturus sit carnifex. In Exodo filius patri maledicens morte punitur: Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur (Exod. 21.)^(a).

Præ-

(a) Grave proin peccatum filii committunt, qui parentibus dure respondent, eos alloqui, aut aspicere dedignantur, qui eisdem detrahunt, illudunt, vel omnino violenter resistunt &c.; graves enim hæ sunt injuriæ, & caritati, & pietati contrariæ. Imo quæ contra quosvis alios commissa venialis peccati limites non excederent; contra parentes admittit multoties mortalis peccati malitiam induunt, nisi nimia ruditas, aut tenera ætas culpam minuat. Hanc itaque filius discolis explicare, & ingratitude exaggerare Confessarius tenetur, proponendo Dei præceptum, liberorum obedientium præmia, inobedientium pœnas. Jesus in officina S. Josephi pueris: Maria tenella in domo S. Annæ puellis pro vivacissimis obedientiæ, amoris, & reverentiæ speculis servient, horumque in honorem suggestæ oratiunculæ, indies recitandæ, multum ad emendam conferent.

Filiorum erga parentes obligationes. 5

Præter verba, quibus parentes honorare filii debent, iisdem in spiritualibus & corporalibus necessitatibus opitulari tenentur. Si ægri sint parentes, curandum est, ut Pœnitentiam cæteraque Sacramenta suscipiant: neque excusantur filii, si, ne illos turbent, sine Pœnitentia mori permittant. Neque a conficiendo testamento sunt impediendi, ne pia legata instituant, aut restitutionem aliquam jubeant: quæ omnia exequi oportet, si a parentibus præcipiantur, quod tamen plures filii sine scrupulo facere prætermittunt. Igitur mortuis parentibus, ultimam eorum voluntatem quantocyus exequi filii tenentur, piaque implere legata: quod si diuturnior, gravisque in exequendo negligentia adsit, mortaliter peccant.

In corporalibus necessitatibus succurrere iisdem oportet: si infirmi jacent, visitandi sunt, & juvandi: si in carcere sint, aut in captivitate, liberandi sunt, vel redimendi.

Sive extrema, sive gravi premantur parentes necessitate, debent in utraque filii iisdem pro viribus succurrere. Tamque arcta est juxta sanctum Thomam (2. 2. qu. 189. art. 4.) hæc obligatio, ut mortaliter peccent filii, si desertis parentibus Religionem ingrediantur. Quod si professionem emiserint, juxta plures tam in extrema quam in gravi parentum necessitate Religionem deserere filius debet; verum Cajetanus (Sum. c. 14. n. 14.) & Navarrus ad extremam necessitatem obligationem hanc redigunt: nisi patre in gravi necessitate constituto Religio-

nem filius fuerit ingressus, quia tunc egredi debet: injuste siquidem Religionem ingressus est; posset etiam absque Superioris facultate, dummodo hanc petierit, Religionem deserere. Hac tamen exceptio est adhibenda, nempe ne filius e Religione egrediens æternæ salutis discrimen in mundo subeat; tunc enim hoc discrimen propter temporalem parentis sui salutem non teneretur subire, quemadmodum parenti non est obtemperandum, si peccatum jubeat, aut aliquid Deo injurium. Tunc etenim illius Christi sententiæ meminisse oportet: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus (Matth. 10.). Honorandus est pater (inquit sanctus Augustinus de verb. Domini serm. 7.) sed obediendum est Deo. Amandus est generator, sed præponendus est creator. Facite gradus, & cuique, quod debetur, restituite. Nolite autem minora potioribus subdere. Amate parentes, sed præponite Deum parentibus. Amare nos parentes Scriptura sancta jubet, veluti propria viscera, sed dummodo nos a Christi servitio non avertant, alioquin nec sepultura a nobis illis debetur. Parentum, uxoris, & filiorum amorem Christus non abstulit, sed ordinavit. Non ait, Qui amat patrem suum; sed: Qui amat plus quam me, non est me dignus. Pater genuit, sed non ipse formavit: pater nutrit, sed non de suo: pater panem esurienti porrexit, sed de alieno. Relinquit ut possideas, recedit ut succedat; nec eum decessorem quasi successurus spectat, sed inhæreas semper mansuro semper mansurus.*

Filiorum erga parentes obligationes. 7

Parentes honorandi ac juvandi præceptum turpiter Pharifæi corruperant, quemadmodum illis apud sanctum Matthæum Christus reprobat: *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dicit: Honora patrem & matrem, & qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri, Munus quodcumque est ex me, tibi proderit, & non honorificabit patrem suum & matrem suam; & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram (Matth. 15.).* Illi siquidem Judaici populi simplicitate abutentes, docebant non teneri parentibus in eorum necessitatibus subvenire, quicumque bona sua Deo promississet; sed dicebant, ut pariter apud sanctum Marcum ipsos Christus increpat: *Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit: & ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri (Marci 7.).* Hinc parentes debito ac necessario privabantur auxilio; interimque Pharifæi a filiis templo factam oblationem capiebant, & pietatis velo suam tegebant avaritiam.

Obedire quoque tenentur parentibus filii in iis, quæ ad familiæ regimen spectant; quæ si gravia sint, & a filiis ex contemptu omittantur, mortaliter illi peccant. Idem de iis est dicendum, quæ ad mores pertinent; ideoque si filius patri non pareat, cum de vitiis suis corrigitur, & a graviter peccandi occasione removetur, mortaliter peccat.

Invito patre uxorem ducere, quando hoc matrimonium familiæ commodis obest, grave quoque est peccatum.

Honor pariter & reverentia parentibus debetur; illosque verbis ad iracundiam provocare gravissimum est peccatum. In Exodo legitur: *Qui maledixerit patri vel matri, morte morietur (cap. 21.)*. Apud Ethnicos vulgatum erat hoc axioma: *Ipso vultu læditur pietas*.

Qui ad eminentem dignitatem evecti pauperes parentes dedignantur agnoscere, mortaliter peccant. Quidam tamen Auctores docent, licere aliquando filio patrem suum palam nolle agnoscere, dummodo victui necessaria illi tribuat: ego vero numquam id consulerem, veluti contrarium pietati, humilitatique christianæ, quæ nos ad illam etiam abjectionem amandam impellit, quæ ex natalium vilitate oritur.

Recens Casuista docet probabile tutumque in conscientia esse, posse filium absque patris consensu nubere; & ex alio Auctore docet, adeo filiam quoad matrimonium esse liberam, ut, invito patre, marito etiam indigno nubere possit. Addit ille, etsi Evaristus Papa nullum filie matrimonium declaret, nisi pater assentiatur; etsi sanctus Ambrosius & sanctus Leo asserant, non esse laudandam filiam, quæ sibi maritum quærat, sed hunc a patris iudicio esse expectandum; etsi sanctus Paulus expresse doceat, a patribus filias esse nuptui dandas; ex his omnibus utique inferri conveniens esse, ut patris consensu

si petatur; non vero malum, aut mortale peccatum esse, si consensus iste non petatur, aut si quis invito patre nubat. Qui sic loquuntur, hi profecto sanctos Patres, sacrasque Paginas contemnunt, suaque commenta veluti orthodoxas decisiones sectantur.

Filius patrem de gravi crimine accusans mortaliter peccat, nisi læsæ majestatis crimen id esset, aut in Reipublicæ perniciem vergeret; tunc enim bonum Reipublicæ, & Regis vita, qui populi pater communis est, particulari patris commodo sunt anteferenda.

C A P U T II.

Gravia parentum officia.

Tria filiis tribuere parentes debent; moderatum amorem, alimenta, ac bonam educationem.

Moderatus parentum erga filios amor sit oportet; quia amor prolium nimius nimias calamitates parit, amori simiarum, quæ proles suas improvide amando necant, simillimus.

Alimenta quoque filiis præbere parentes tenentur; quæ si negent, possunt hæc filii apud judicem petere. Hinc parentes, qui bona sua dissipant, aut perire sinunt, graviter peccant. Apostolus Paulus inquit: *Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis (2. cor. 12.)*. Unde æstimare licet quam graviter peccent matres, quæ filios exponunt. Quæ ex nimia mol-

litie filios suos extraneis alendos tradunt, juxta omnes sanctos Patres a peccato non sunt immunes, etenim pravam hanc consuetudinem in suis ipsæ liberis passim damnant; *Dum enim continere nolunt* (inquit sanctus Gregorius) *despiciunt lactare quod gignunt.* Novercas se illæ, non matres ostendunt, & contra naturam peccant, quæ lac illis sufficit, ut filios suos alant, quod quidem lac ad illos alendos prorsus est opportunum, cum idem sit sanguis, quo ante ortum sunt aliti (a).

Verum præcipua parentum cura ea sit oportet, ut eosdem in viam salutis dirigant. Nisi peccantes corrigant, aut ex nimia indulgentia & incuria a peccandi occasione non retrahunt, mortaliter peccant. Nil crebrius magisque discrete Sapiens in Proverbiis docet: *Erudi filium tuum, ne desperes, ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam* (cap. 19.). *Noli subtrahere a puero disciplinam; si enim percusseris eum virga, non morietur* (cap. 43.). *Tu virga percutias eum, & animam ejus de inferno liberabis* (ibid.). *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ* (cap. 29.). *Filii tibi sunt? erudi illos, & curva illos a pueritia illorum* (Eccl. 7.).

Aposto-

(a) Juxta Leges primo triennio liberos alere mater, postea pater tenetur, donec ex arte, vel officio vitæ necessaria ipsimet sibi comparare possint (lib. 9. Cod. de patr. potest.). Quod si pater ex inopia nequeat, tenebitur mater, hacque impotente avi, & alii ascendentes (l. 5. §. de lib. agnosc.).

Apostolus Paulus præcipit, ut educantur filii in disciplina & correptione Domini (Eph. 6.). Palchre sanctus Ambrosius ait, episcopale officium a patre in domo sua exercendum; nempe sollicitam circa filiorum mores curam esse adhibendam, ut eosdem a vitiis retrahat, & ad virtutem impellat. Id sæpe in sermonibus suis Parochi illos moneant; dumque eorum confessiones audiunt, interrogent, an officium hoc negligant, sicuti plerique faciunt, qui ideo gravissime peccant (a).

Patres, qui filios a Religionis ingressu impediunt, aut retrahunt, mortaliter peccant; nempe qui illos ad ingrediendum Monasterium cogunt. Tridentina Synodus anathemati subjicit illos, cujuscumque sint conditionis, qui filias suas, aut viduam aliquam, aliamve sæminam invitam cogunt Religionem ingredi (Sess. 25. cap. 18.).

Mutuæ pariter obligationes quædam intercedunt maritum inter & uxorem. Non debet mari-

(a) Confessarius nædum graves erga filios obligationes incuriis parentibus exponere, sed & scripturistica exempla, quantum tempus patitur, adjicere debet. Heli nimium filiis indulgens, arca & filiis spoliatus, ac repentina morte punitus, pro exemplo fugæ & horroris: Tobias optimis præceptis filium imbuens, corporis & animæ felicitate donatus, multoque solatio perfusus pro exemplo imitationis serviet. De his equidem fusc Concionatores; ast Exhortationes generales, & publicæ minus, quam particulares & occultæ movent.

maritus uxorem a Dei & Ecclesiæ servandis præceptis impedire; quod si faciat, mortaliter peccat. Quoad voluntarias devotiones, veluti quotidianam Missæ auditionem, preces quasdam, vel peregrinationes, hæc posset ex rationabili causa vetare. Verum si exempli causa frequens Communio ex Confessarii consilio esset uxori necessaria, illam sine peccato impedire non posset.

Si uxorem graviter verberet, grave peccatum committit.

A gravibus quoque verborum injuriis debet abstinere. Quæ uxori sunt necessaria, debet maritus eidem suppeditare; sed caveat ne vanitatem ejus, luxumque foveat, aut ejus vitiis, peccatisve consentiat. Demum cum uxore habitare debet, nec diu ab illa abesse; alioquin grave peccatum committeret, nisi ex rationabili causa abesset, idque domestica negotia exigent. Verum si longa futura esset absentia, uxorem, si posset, secum ducere teneretur.

Uxor contra marito debet obtemperare in iis, quæ bonos mores, & familiæ regimen spectant; nam, ut ait divus Paulus *vir caput est mulieris* (*Ephes. 5.*). Ad maritum igitur pertinet uxorem regere; quæ autem viro mulier non paret, non solum in Reipublicæ bonum, verum etiam in Dei legem peccat, qui viro mulierem subdidit. Quod si mulier supra maritum, aut supra familiam imperium sibi vendicer, lethaliter plerumque peccabit.

Uxor,

Uxor, quæ virum ad iracundiam, aut ad blasphemandum Deum culpa sua provocat, gravissime peccat.

Maritum, quocumque perrexerit, sequi debet, nisi illum sequens vitæ discrimen subiret, aut graviter peccandi periculum; aut nisi post matrimonium maritus vagus evaserit, vel in nuptiali contractu expresse promiserit se habitacionem non mutaturum.

CAPUT III.

Reverentia magna Episcopis & Ecclesiæ Prælati debita.

Episcopi, Ecclesiæ Prælati, & Presbyteri sunt Dei Legati, quo titulo in sacris Litteris vocantur. Ecclesiasticus ait: *Honorifica Sacerdotes (cap. 7.)*. Inter barbaras etiam nationes Regum Legati veluti personæ sacræ semper sunt habiti; & benigniores quoque Principes Legatorum suorum injurias, veluti sibi illatas, ulti sunt. At Episcopi, Ecclesiæ Prælati, & Presbyteri excellentiori, sanctiorique modo Dei & Jesu Christi sunt Legati, quam Synagogæ Presbyteri. *Pro Christo legatione fungimur (inquit Apostolus 2. Cor. 5.)*. Hæc legatio Dei Filii legationem imitatur; sic enim ipse Apostolis suis ait: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos (Joan. 20.)*. Quis Missionis Jesu Christi magnitudinem, dignitatem, & sanctitatem mente complecti potest? Quemadmodum autem sua & Legatorum suorum munera commu-

communia sunt, item communes injuriæ & contemptus; ideoque ait: *Qui vos spernit, me spernit (Luc. 10.)*. Nec solum Episcopi sunt Dei Legati; sed de illis insuper ita inquit sanctus Paulus: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Dei, & dispensatores mysteriorum Dei (1. Cor. 4.)*. Sunt etiam illi Christianorum patres; sic enim idem inquit Apostolus ad Corinthios: *Si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres; nam in Christo Jesu per evangelium ego vos genui (ibid.)*. Porro carnales parentes honore sunt digni, illosque contemnere impietas est. Illos Ethnici Deos domesticos vocabant; etenim juxta Apostolum: *Ex Deo omnis paternitas in caelis & in terra nominatur (Ephes. 3.)*; idest carnales parentes cælestis Patris sunt imagines, ejusque locum obtinent. Terreni patres terrenam nobis dant vitam, videlicet animale, debilem, brevem, miseris mortique subjectam, & quod dolendum magis est, etiam peccato. Dum filios suos gignunt, terrenam solum illis dare vitam cogitant; & forsân solum concupiscentiam sectantur. At Episcopi & Parochi divinam fidelibus vitam tribuunt, qua Dei filii efficiuntur, sui que Regni hæredes. Quanto igitur amplius sunt hi a fidelibus honorandi? Quantoque magis eorum contemptus est puniendus?

Primis Ecclesiæ sæculis, cum adhuc Evangelii spiritus vigeret, veluti personæ sacre Episcopi colebantur; & quoties prodibant, peculiaris

ria illis reverentiæ & obsequii signa populus exhibebat. Veluti Dei verba eorum dicta Imperatores audiebant. Noluit Constantinus Episcoporum negotia suo iudicio subdere: Non enim, inquit, ad homines spectat illos iudicare, quos Scriptura sancta Deos vocat. Carolus Calvus Galliarum Rex in sua ad Adrianum Pontificem epistola ait: „ Debitum Episcopis, qui in regno nostro morantur, honorem reddimus, aliisque illos colendi præbemus exemplum; nam si nos eo loco constituti, in quo rectum subditis exhibere debemus exemplum, sacras eorum personas contempnimus, a Regum Rege iudicium rigidum tolerabimus, cum exemplum tam pravum dederimus “ Carolus Magnus ante illum dixerat, se illorum fidelitatem habere suspectam, qui suis Episcopis non parent. Additque *Qui illis, quod absit, aut negligentes, aut inobedientes fuerint inventi, sciant se nec in nostro imperio honorem retinere, nec etiam filii nostri fuerint, nec in Palatio locum, nec nobiscum aut cum nostris societatem aut communionem ullam habere, sed magni sub magna districtione & severitate pœnas luent* (tom. 2. Conc. Gall. cap. 20.).

Quo magis caritas frigit, eo magis debitus Episcopis honor est imminutus. Novissimæ hereses, quæ ecclesiasticam Hierarchiam præcipue sunt aggressæ, & Episcopos abolere conatae sunt, debito Episcopis honori admodum detraxerunt. Verum hi conatus veritatem non evertent: quod Deus decrevit, perpetuo stabit, sem-

semperque Episcopi necessaria Ecclesie erunt fundamenta, & veluti parentes a fidelibus erunt honorandi. *Qui Christo non credit, (inquit sanctus Cyprianus) Sacerdotem facienti, postea credere incipiet Sacerdotem vindicanti.*

Honor Episcopis debitus non externos solum urbanitatis actus complectitur. Si sæculares tantum Proceres essent, satis illud esset; verum Ecclesie sunt Principes, & ecclesiastico more sunt honorandi. Oportet imprimis cum debita semper reverentia de illis loqui. Non omnes, fateor, ita sunt pii, & in suo exequendo munere ita exacti, sicut decet; sed Jesu Christi sunt ministri, quo nomine linguas suas fideles coerceant, & in illis ministri characterem venerentur. Sanctus Paulus, cum Pontificis jussu alapis fuisset in synagoga cæsus, parietem dealbarum eum vocavit; sed propterea a nonnullis objurgatus; se excusavit inquit: *Nesciebam, fratres, quia Princeps est Sacerdotum. Scriptum est enim Principem populi tui non maledicet (Actor. 23.)*. Qua igitur excusatione se protegent, qui suis sermonibus Episcoporum famam lædunt, eorumque occulta crimina pandunt, & exaggerant? Ajebat Constantinus, se pallio suo celaturum, si Episcopum cum femina peccantem reperisset; adeo erat ab eo infamando alienus. Quam graviter igitur Scriptores illi peccabunt, qui ut sua tueantur privilegia circa quæstiones; quæ adhuc sub judice sunt; illorum vitam modo palam arguunt, modo clanculum;

calum; sed eo peiori arte, quo secretior est, & ingeniosior?

Verus honor Episcopis debitus in eo situs est, ut eorum Edictis, quæ pro suæ Diœceseos bono edunt, pareatur, & eorum iussis obtemperetur; ea vero vitentur, quæ prohibent, præcipue sub censura. Si enim temporalium parentum maledictiones filiis sunt metuendæ, sicuti sacræ Litteræ docent; quanto magis Episcopi sui censura fideli est metuenda, qua non terrena hæreditate privatur, sed ab Ecclesiæ corpore amputatur, a Sacramentis arcetur, & diabolo subditur? Religiosi, qui tam audacter adversus excommunicationes declamant, quas Episcopi vel ad averruncanda suarum Diœceseon scandala, vel ad salutaria stabilienda Decreta instigunt, considerent serio quam excusationem coram Deo afferent de Episcoporum contemptu, ad quem populum compellunt. Nescio an sua eos privilegia ab hac reddenda ratione eximant, anve ab hujusce tribunalis justitia possint illi aufugere. Quod si vere huic tribunali subjacent, timeant ne in illo puniantur, si loco veros patresfamilias juvandi in bono filiorum regimine, eorum conatus turbent & impediant. Quod autem de Episcopis ajo, idem proportionaliter dicito de Parochis, qui Prælati sunt subalterni, quibus eadem præstanda est obedientia; quæ quidem obedientia hilaris debet esse & sincera, ut ait Apostolus: *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.*

ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes; hoc enim non expedit vobis (Heb. 13.)

Si Parochi Deo animarum sibi commissarum rationem reddere debent, eas doceant oportet; proinde debent illos oves audire, eorumque sermonibus & instructionibus frequentes interesse. Verum cum de parochiali Missa agemus, punctum hoc examinabimus.

Neque vero satis est Episcopis obedire, Deus insuper est exorandus, ut necessarium illis lumen ad sua implenda munera largiatur. Sanctus Paulus fidelium precibus confisus illos, ad quos scribit, rogat ut ad suum prædicandum Evangelium robur sibi a Deo impetrent. In fidelium commodum hoc cedit; nam si cæcus alium ducat, *ambo in foveam cadunt.*

Pharisæos in Evangelio Christus arguit, qui populum ab honore parentibus debito retraherant, videlicet ab iis in necessitate juvandis, votum prætexentes, quo filii bona sua Templo dicabant. Hinc inferre licet, honorem parentibus debitum esse in eorum necessitatibus ipsis opitulari. Quare Pastorum suorum necessitates debent subditi sublevare. Multis in locis sanctus Paulus prædicaverat, quin aliquid a populis pro victu reciperet; quod quidem sibi gloriæ tribuit: attamen ad Corinthios scribens sic ait: *Ita Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere (1. Cor. 9.)*

De quotidianis fidelium oblationibus olim Episcopi & Presbyteri vivebant; nunc autem

stabilem certosque redditus habent, nempe decimas. Hæ igitur sunt solvendæ, neque hanc solutionem negligere subditi possunt, si vere Pastores suos honorant. Hoc hodie plerique contemnunt, nec timent Prælati negare decimas, quamvis Concilia & Pontifices sub excommunicationis pœna solvi præcipiant; quemadmodum etiam Regum edicta id jubent. Porro ferendum forte esset decimas Parochis non solvi, sed eo impietas prorupit, ut non vereantur nonnulli Proceres eorum bona rapere, & sua dominia Ecclesiæ bonis augere, quæ bonis Regis sunt sanctiora.

Mali Episcoporum, Parochorum, & Sacerdotum mores Christianos non excusant, ne illos honorent, multoque minus debent aliquem impellere ad eorum vitia imitanda. Dei Filius sic inquit: *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisei. Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, servate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere (Matth. 23.)*. Si de Scribis & Phariseis ita Christus loquitur; quanto magis debent Christiani suos audire Pastores, qui supra Filii Dei cathedram sedent? Sanctus Augustinus illos, qui Presbyterorum sectantes exempla pie vivere nolunt, itinerantibus comparat, qui dum terminos reperiunt, qui viam quidem monstrant, sed e suo se loco non movent, eorum secuti exemplum progredi nollent. Deinde subdit: *Non sic quæerunt homines caritate studiosa, quod prædicent ad imitationem, quomodo quæerunt iniquitate suspiciosa, quod mur-*

murent ad direptionem, partim non inveniendis bonos, dum mali sunt; partim timendo invenire, dum mali semper esse volunt (Hom. 5. de Pœnit.).

CAPUT IV.

Honor Principibus, & Magistratibus debetur.

Qui Episcopus ad regendam Ecclesiam posuit, idem ad regendas provincias Deus Reges statuit. *Omnis anima* (inquit Apostolus Rom. 13.) *potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Reges, quos Deus instituit, sive bonos, sive malos honorare subditi debent; nec leve peccatum putent, si debitum illis honorem negent, si verbis lacessant, si mortem, aliudve infortunium illis optent. Eorum jussis parere debent, etiam cum impune violare possent. Hinc emptionem, venditionem, ceterosque contractus juxta illorum leges debent inire. Legitima a Principibus statuta tributa & vestigalia solvere debent. Officia a Principe tradita debent suscipere, nec mollietate aut quietis amore se excusare, aut refugere onus debent, si communitati sint necessari. Ut Principis vitam servent, suam debent exponere, si opus est, & Reipublicæ necessitas exigat. Demum pro Principe Deum debent exorare. Id Apostolus Timotheo præcipit, ut id ipse exequatur, & fidelibus faciendum jubeat.

Obs.

Obsecro igitur primum omnium, fieri orationes, obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt constituti, ut quietam & tranquillam vitam agant (Timoth. 2.). Hoc sequens exemplum Ecclesia pro Regibus & Principibus orat in sacra Missæ liturgia; &, qui adest, populus se illi debet conformare. Apertam rebellionem omitto, seditiones, domestica aut extranea fœdera, quibus contra Principem adhærere lex Dei subditis vetat; non enim hæc peccata communia sunt, neque ullo nomine excusari, aut defendi possunt.

Dei lex, quæ populum suo Principi subjici iubet, illis quoque eum subdi præcipit, qui regendi populi auctoritatem a Principe obtinent, videlicet provinciarum Gubernatoribus, & Magistratibus. Expresse id tradit sanctus Petrus: *Subiecti estote sive Regi, quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis (Epist. I. c. 2.)*. Ipsis data proportione est igitur honor sicut Principibus exhibendus: secus Deus læditur, cujus providentiæ ordo ad Reipublicæ tranquillitatem necessarius turbatur.

CAPUT V.

Regum & Principum officia.

Quæ Principibus suis debeant subditi satis sciunt, illaque a Concionatoribus sæpe audiunt; verum non omnes sciunt Principes, & nonnulli forsan ignorare malunt, quæ Principes subditis debeant. Veritates, quas oderunt, ne-

mo illis patefacere audeat. Libentius assentatores audiunt, qui jugiter eorum auribus obfrepunt, Dei illos imagines esse, & quæcumque libuerint, illis licere; aliorum judicia non esse illis formidanda, qui solum Deum judicem habent; eorum voluntatem justitiæ normam esse; in iis parendo subditorum gloriam sitam esse; subditorum vitæ, bonorumque supremos illos esse dominos; propter Regem populum, non propter populum Regem esse; aliis Principes legibus, quam subditos regi; Status rationem justitiæ præeminere; omniaque eorum gloria aut voluptati esse subjecta. Locus, quo nati sunt, prava hæc axiomata facile illis persuadet: nihil tamen Dei legi, Evangelio, sanæque Politicæ magis adversatur. De hoc igitur tam gravi argumento nonnulla dicam, cum jam de honore a subditis Principibus debito egerim. Regum officia tripliciter dividuntur, videlicet: 1. erga Deum, 2. erga subditos, 3. erga se ipsos.

Regum officia *erga subditos* huic axiomati veluti fundamento innituntur: *Propter populum Rex existit.* Hoc non minus ratio, & philosophia, quam Evangelii lex docet. Æquales initio homines nati sunt; sed eorum aucto numero turbæ inter illos ortæ sunt, dum quisque in alios dominari cupit, pravæque suas explere cupiditates: propterea Principem constitui oportuit, qui eos regeret, justitiæque servaret. Verum nonnulli invitis cæteris regnum usurpare ausi sunt, sicut fecit Nemrod Assyrii regni

regni fundator. Ex gentium igitur jure, non
ex naturali Regno oritur. Deinde propter ho-
minum salutem & necessitatem auctoritate sua
Deus illud firmavit: quare a Deo est omnis
potestas sive aristocratica, sive democratica,
sive regia. Verum publica salus potestatis cu-
jusque naturalis est finis, ad quem unaquæque
debet respicere. Reges ab Homero Pastores
vocantur, quia populi sunt veluti oves, quæ
cum seipsas regere ignorent, duce indigent,
qui eas regat, alit, & tueatur. Davidi, cum
Rex ab Israelitis inungeretur, Deus dixit: *Tu
pascies populum meum Israel, & tu eris dux eo-
rum* (2. Reg. 5.). Si igitur pastoris munera
Rex non exequitur, officium suum minime im-
plet: si ovibus pellem detrahit, si lupo voran-
das dimittit, vel eas ipse vorat gravibus ni-
mum tributis, ut avaritiæ suæ, vanitati, aut
cupiditati satisfaciatur, non est verus Pastor. Dei
imago est; debet ergo regnum suum ita
moderari, sicut Deus orbem regit. Porro ju-
giter Deus sua beneficia hominibus largitur,
eorum salutem curat, eos alit, & a diaboli infi-
diis & furore tueatur, illorum infirmitatem ex-
cusat, peccata dimittit, minimaque pietatis
opera vita æterna remuneratur. En regius
gubernandi modus, quantum hominibus illum
licet imitari. Quod si Deum Reges non imiten-
tur, frustra ejus vocantur imagines, nisi forte
ejus furoris & iræ: sed valde est formidandum
divinæ justitiæ ad puniendum populum instru-
mentum fieri, cum enim populum Deus puni-
vit, virgam interdum in ignem projicit.

Cultum & reverentiam Deo debent, a quo regnum acceperunt, & qui Rex regum est, & Dominus dominantium. Meminerint illius divini effati: *Excelfo excelfior est alius (Ecclef. 5.)*. Commune eorum peccatum est superbia, qua prudentiæ suæ, potentiæ, viribus, thesauris, sceleribus ita fidunt, ut non sicut oportet se Deo subjiciant, nec ejus auxilium, ut cepta sua secundet & protegat, implorent. Ethnicos omitto Principes, qui eo dementiæ progressi sunt, ut divinum sibi cultum vindicarent. In hanc impietatem labi christiani Principes nequeunt, sed timendum est, ne vero Deo semper se satis subjiciant, nec sibi magis, quam illi fidant. Nil magis, quam hanc præsumptionem Deus odit, nihilque majori severitate punit. David populum suum ex ambitione numeravit (2. Reg. 24.); quod ita Deo displicuit, ut Prophetam suum ad illum miserit, qui tria eidem flagella proponeret, belli, famis, ac pestis, ex quibus illud seligeret, quo peccatum suum puniretur. Pestem ipse elegit, quæ Diei unius spatio septuaginta millia hominum absumpsit. Ezechias, Princeps cæteroquin pius Regis Babylonis legatis thesauros suos ostendit (4. Reg. 20), forsitan ut ille Princeps se magis amaret, & a bello inferendo abstineret: hac tamen vanitate iram Dei meruit, qui obsidione Jerusalem, & thesaurorum amissione hoc peccatum ultus est. Id ita exprimunt sacræ Litteræ: *Et facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem, humiliatusque est postea, eo quod exaltatum fuisset cor ejus (2. Paralip. 32.)*.

CAPUT

mo illis patefacere audeat. Libentius assentatores audiunt, qui jugiter eorum auribus obfrepunt, Dei illos imagines esse, & quæcumque libuerint, illis licere; aliorum judicia non esse illis formidanda, qui solum Deum judicem habent; eorum voluntatem justitiæ normam esse; in iis parendo subditorum gloriam sitam esse; subditorum vitæ, bonorumque supremos illos esse dominos; propter Regem populum, non propter populum Regem esse; aliis Principes legibus, quam subditos regi; Status rationem justitiæ præeminere; omniaque eorum gloria aut voluptati esse subjecta. Locus, quo nati sunt, prava hæc axiomata facile illis persuadet: nihil tamen Dei legi, Evangelio, sanæque Politicæ magis adversatur. De hoc igitur tam gravi argumento nonnulla dicam, cum jam de honore a subditis Principibus debito egerim. Regum officia tripliciter dividuntur, videlicet: 1. erga Deum, 2. erga subditos, 3. erga se ipsos.

Regum officia *erga subditos* huic axiomati veluti fundamento innituntur: *Propter populum Rex existit.* Hoc non minus ratio, & philosophia, quam Evangelii lex docet. Æquales initio homines nati sunt; sed eorum aucto numero turbæ inter illos ortæ sunt, dum quisque in alios dominari cupit, pravæque suas explere cupiditates: propterea Principem constitui oportuit, qui eos regeret, justitiæque servaret. Verum nonnulli invitis cæteris regnum usurpare ausi sunt, sicut fecit Nemrod Assyrii regni

regni fundator. Ex gentium igitur jure, non
ex naturali Regno oritur. Deinde propter ho-
minum salutem & necessitatem auctoritate sua
Deus illud firmavit: quare a Deo est omnis
potestas sive aristocratica, sive democratica,
sive regia. Verum publica salus potestatis cu-
jusque naturalis est finis, ad quem unaquæque
debet respicere. Reges ab Homero Pastores
vocantur, quia populi sunt veluti oves, quæ
cum seipsas regere ignorent, duce indigent,
qui eas regat, alit, & tueatur. Davidi, cum
Rex ab Israelitis inungeretur, Deus dixit: *Tu
pascies populum meum Israel, & tu eris dux eo-
rum* (2. Reg. 5.). Si igitur pastoris munera
Rex non exequitur, officium suum minime im-
plet: si ovibus pellem detrahit, si lupo voran-
das dimittit, vel eas ipse vorat gravibus ni-
mum tributis, ut avaritiæ suæ, vanitati, aut
cupiditati satisfaciatur, non est verus Pastor. Dei
imago est; debet ergo regnum suum ita
moderari, sicut Deus orbem regit. Porro ju-
giter Deus sua beneficia hominibus largitur,
eorum salutem curat, eos alit, & a diaboli infi-
diis & furore tueatur, illorum infirmitatem ex-
cusat, peccata dimittit, minimaque pietatis
opera vita æterna remuneratur. En regius
gubernandi modus, quantum hominibus illum
licet imitari. Quod si Deum Reges non imiten-
tur, frustra ejus vocantur imagines, nisi forte
ejus furoris & iræ: sed valde est formidandum
divinæ justitiæ ad puniendum populum instru-
mentum fieri, cum enim populum Deus puni-
vit, virgam interdum in ignem projicit.

Cultum & reverentiam Deo debent, a quo regnum acceperunt, & qui Rex regum est, & Dominus dominantium. Meminerint illius divini effati: *Excelfo excelfior est alius (Ecclef. 5.)*. Commune eorum peccatum est superbia, qua prudentiæ suæ, potentiæ, viribus, thesauris, sceleribus ita fidunt, ut non sicut oportet se Deo subjiciant, nec ejus auxilium, ut cepta sua secundet & protegat, implorent. Ethnicos omitto Principes, qui eo dementiæ progressi sunt, ut divinum sibi cultum vindicarent. In hanc impietatem labi christiani Principes nequeunt, sed timendum est, ne vero Deo semper se satis subjiciant, nec sibi magis, quam illi fidant. Nil magis, quam hanc præsumptionem Deus odit, nihilque majori severitate punit. David populum suum ex ambitione numeravit (2. Reg. 24.); quod ita Deo displicuit, ut Prophetam suum ad illum miserit, qui tria eisdem flagella proponeret, belli, famis, ac pestis, ex quibus illud seligeret, quo peccatum suum puniretur. Pestem ipse elegit, quæ Diei unius spatio septuaginta millia hominum absumpsit. Ezechias, Princeps cæteroquin pius Regis Babylonis legatis thesauros suos ostendit (4. Reg. 20), forsitan ut ille Princeps se magis amaret, & a bello inferendo abstineret: hac tamen vanitate iram Dei meruit, qui obsidione Jerusalem, & thesaurorum amissione hoc peccatum ultus est. Id ita exprimunt sacræ Litteræ: *Et facta est contra eum ira, & contra Judam & Jerusalem, humiliatusque est postea, eo quod exaltatum fuisset cor ejus (2. Paralip. 32.)*.

CAPUT

CAPUT VI.

Ejusdem argumenti continuatio.

Neque satis est, si Rex Deum veluti dominum ac protectorem colat; curare insuper debet, ut a suis populis ubique adoretur Deus & colatur. Id imprimis negotii datum putet, ut veram servet Religionem, ut Ecclesiam ab hostibus tueatur, ut ejus dignitatem defendat, ejusque ministros protegat. Ideo Reges Deus instruit; Ecclesia siquidem est regnum, cui Reges terræ servire debent: *Et erunt reges (inquit Isaias cap. 49.) nutritii tui.* Porro spirituale est hoc regnum, quod spiritualibus armis se tuetur; quæ quidem sola arma ad illud tuendum contra diaboli conatus non sufficiunt, qui & hæresibus & hominum iniquitate ejus perniciem molitur. Oportet ut vis vi repellatur, & coerceantur iniqui temporalis pænæ metu, quam præ suppliciis, quæ Deus minatur, formidant. Hoc Regum est officium.

Princeps, ait sanctus Paulus, *Dei minister est, vindex in iram (Rom. 13.)*. Præcipua, quam sacrae Litteræ Regibus Israel tribuunt, laus est Religionem factam rectam servasse. Hoc nomine laudatur David, Salomon, Josias, Ezechias. Post Christum natum Constantinus, Theodosius, Gratianus, Marcianus, Carolus magnus, sanctus Ludovicus illustres magis sunt pro cura, qua Ecclesiam sunt tutati, quam victoris, quibus imperii hostes prostraverunt. In Honorii & Arcadii Edicto, quo inter Catholicos

licos & Donatistas collationem fieri permiserunt, sic loquuntur Augusti: *Inter Imperii nostri maximas curas, Catholicæ Legis reverentia aut prima semper, aut sola est. Neque enim aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis conciliis ordinamus, nisi ut verum Dei cultum orbis nostri plebs dilecta custodiat.* Ad Valentinianum sanctus Ambrosius ita scribit: *Cum omnes homines, qui in ditione Romana sunt, vobis Imperatoribus terrarum militent, tum ipsi vos omnes potenti Deo & sacræ fidei militatis.* Sanctus Augustinus inquit: *Pertinet ad Principes christianos, ut temporibus suis pacatam velint habere matrem Ecclesiam (Epist. 50.).* Egregie ait sanctus Leo Papa: *In hoc serviunt Domino Reges, cum ea faciunt ad serviendum illi, quæ non possunt facere nisi Reges.* Quis mente sobrius Regibus dicat: *Nolite curare in regno vestro, quis velit religiosus esse vel sacrilegus? quibus dici non potest; non ad vos pertinet in regno vestro quis velit pudicus esse, quis impudicus.* Idem ad Theodosium II. Imperatorem sic scribit: *Ut vobis non solum regium, sed etiam sacerdotalem animum inesse gaudeamus.* Ad Pulcheriam vero ejusdem Imperatoris sororem scribens, post actas Deo de fidei suæ vigore gratias, subdit: *Quia Principibus temporis nostri non solum potentiam regiam, sed etiam sacerdotalem cognoscimus inesse doctrinam.* En optima Principibus illis instructio, qui a Machiavello regnandi præcepta hauriunt, humanæque Politicæ artem sectantes sacram Evangelii doctrinam contemnunt.

Nec

Nec plene officio suo Reges satisfaciunt, si veram Religionem tantum tueantur; curent etiam oportet, ne in suis regnis blasphemis aut impietatibus Deus lædatur. Id plerique nostri Reges præstiterunt severis Edictis editis adversus blasphemos: idque novissime præstitit Ludovicus XIV. antiquas renovans leges, novasque blasphemis pœnas infligens.

Pium Regis exemplum majus præ legibus robur habet. Caveat igitur ne quid umquam contra Religionem loquatur; mores imo suos ad illius normam componat, ut hinc aulici & populus pietatis regulas sumant. Probis exemplis preces etiam addat, quibus Deum pro populo suo quotidie exoret: a Deo enim lumen accipiet, quo ad regnum bene moderandum indiget. Porro eo majõri lumine indiget, quo difficilior est regni moderatio, & quo gravioribus quotidie tentationibus patet, & peccandi illecebris. Juxta præcipitium semper ambulat, cumque simul homo & princeps sit, in quodlibet peccati genus labi potest: peccandi occasiones præsto sunt ubique, nec quæsitæ ultro occurrunt; ideoque peculiari Dei eget auxilio quod flagitare jugiter debet. Non tamen ajo longum a Principe orationi tempus esse tribuendum; sed quotidie saltem humiliter Deum adoret, & ab eo opem enixe petat. Regnum David, difficilemque populum regebat; attamen Deum orans ita loquitur: *Septies in die laudem dixi tibi* (*Psal. 118.*). Galliæ regnum sanctus Ludovicus moderabatur, & adversus Infideles bella gere-

gerebat; inter tot tamen negotia Horas canonicas quotidie recitabat, Missæque solemnæ, & Vesperis intererat. Non satis est Principi, ut veram fidem teneat, debet insuper culpa vacare, & a scandalis præcipue abstinere; pravum enim Principis exemplum aulicos & subditos facillime inficit. Si virtutibus Princeps fulgeat, animos etiam a virtute alienos ad illam trahit; si vero vitiis sit obnoxius, veluti lex publica est ejus exemplum, quod quasi lues totum regnum corrumpit, ipse vero criminum est reus, quorum est causa, & formidandum a Deo iudicium, a quo cum suis subditis iudicabitur, sibi parat.

Hæc sunt Regum erga populos officia, pacem servare, justitiam colere, quæ sua cuique tribuat. Ad Reges terræ sic loquitur Sapientia: *Audite ergo Reges, & intelligite: discite Iudices finium terræ: præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbinationum, quoniam data est a Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri regni illius, non rectè judicastis, nec custodistis legem justitiæ; neque secundum voluntatem Dei ambulastis (cap. 6.).* Totum hoc caput eximiam Principum institutionem continet, & utinam in eorum cordibus maneret alte repositum.

Non omnes per semetipfos iudicare possunt; ideo fidelibus Iudicibus indigent, qui subditorum dissidia componant. Verum attente hos iudices eligant; adversum quos si lamenta audiant,
eorum

eorum concussiones & iniustitias severe puniant, ne ipsi a Deo damnentur. Postquam Josaphat iudices in civitatibus Judæ posuit, sic illos est allocutus: *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini. Et quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, Et cum diligentia cuncta facite. Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum (2. Paral. 19.).* Regnante secunda Regum Gallorum stirpe, Visitatores in annos singulos regnum peragrabant, qui aut Episcopi, aut Palatii Comites erant, ut contra Iudices populorum querelas audirent; ex quorum relatione iniqui Iudices puniebantur.

Nec soli Iudices populos opprimunt; sed & pagorum & oppidorum Domini; quorum licentiam auctoritate sua debent Reges coercere; quod præstare inferiores Iudices nequeunt.

Quoad tributa, a bonis Regibus moderate hæc exiguntur. Vastum hoc est, & periculosum argumentum: hoc tantum dicam, Reges esse Pastores, & posse quidem oves tondere, sed non esse ipsas decorticandas; quod si absque necessitate nova & intolerabilia exigant, juxta Evangelii dogmata, salvi esse nequeunt, nisi restituant.

CAPUT

CAPUT VII.

Magistratum, & Dominorum officia.

Justitiæ munus Reges Magistratibus committunt, qui exacte debent illud exercere.

Quinque ea sunt, quæ a justitia possunt eos remove: 1. ignorantia, 2. præcipitatio, 3. præoccupatio, 4. negligentia, 5. avaritia.

Ne ex ignorantia injustitiam committant, leges & consuetudines Provinciæ, quam regunt, scire debent, si non egregie, attamen exacte, ne muneri suo desint. Cum Deus Moyse ad regendum populum seniores addidit, sui spiritus partem ab eo abstulit, idest scientiam judicandi, illamque Assessoribus ejus tribuit; secus enim injunctum officium exequi non potuissent. Non est modo expectandum ut scientia ista infundatur, sed studio est comparanda. Neque vero judicandi munus suscipere quis debet (sicuti plerique solent juvenes) litterarum omnino expertus, id videlicet tantum curans, ut aliquo munere cæteris in Provincia præcellat, & familiæ suæ dignitatem augeat. Parentes, qui filios suos ad magistratus ita evehendo curant mortaliter peccant; hique ignorantes Judices damna omnia refarcire debent, quæ ignorantia suæ Provinciæ attulerunt.

Negotiis omnibus nocet præcipitatio, præcipue vero judiciis. Oritur hæc plerumque ex mentis vigore, quæ naturaliter prompta, subtilis, & operans, ad negotia examinanda non im-

immoratur; sed ingenii sui sequens promptitudinem, veritatem statim se reperisse putat. Non ita velox est iudicium, lente progreditur, novaeque cogitationes, ut est in adagio, sunt prudentiores. Tempus igitur ad rem examinandam Iudex sumat, cavens, ne aliquid ad partium munda jura praetermittat.

Præoccupatio praecipitatione longe est periculosior; hocque plurimum bonorum Iudicum vitium est, qui sententiae alicui adhaerentes mutare illam numquam volunt, bonam & justam putantes. Plerumque id ex praesumptione, animique elatione oritur, qua omnia etiam difficiliora negotia expedire nos facile posse arbitramur. Amor & odium sunt quoque praecipitationis causae, hi enim affectus facile secum mentem trahunt, & quemadmodum si quis optat, ne amicus suus causa cadat, facile sibi persuadet ipsum iusta petere, sic inimicum odio habens facile putat hunc iniqua postulare. Sunt quidam, qui sine odio vel amore parti alicui naturaliter statim adhaerent, & ab ea aegre admodum divelluntur. Ut vitet hoc vitium, oportet ne Iudex prudentiae suae fidat, & ut affectus suos comprimat, odium praecipue, & amorem; amicorum commendatio sit sibi suspecta, & hinc negotium diligentius examinandi ansam capiat.

Magnum quoque vitium est *negligentia*; ideoque debet Magistratus officii sui munera propriae quieti antepone, & suum officium propriis commodis: vigilet oportet, & laboret, ut commissa sibi negotia cognoscat, quod si litigantes

tes

tes longe a domo sua graves sumptus ejus culpa sustineant, coram Deo reus ipse est, & ad restitutionem tenerur.

Maximum vero Judicis vitium est *avaritia*, sive *cupiditas*, qua vel honorem, vel pecuniam, vel voluptatem quærit; rarique sunt, qui a triplici hoc amore sint soluti. Pecuniæ cupiditas vilior, & turpior est; verum nec reliquæ excusari possunt, licet parum ab honestate distare videantur. Casuistarum aliquot opinio asserens, non teneri Judicem restituere pecuniam, quam pro injusta sententia ab uno litigantium accepit, rectam justitiæ administrationem tollit, Judicum avaritiæ favet, legesque omnes divinas & humanas pessumdat. Sic Deum interrogat Psalmista: *Quis requiescet in monte sancto tuo?* idest in Cælo; & Dei nomine sic respondet: *Qui munera super innocentem non accepit (Psalm. 14.)*. Quo jure potest Judex injustitiæ suæ fructu gaudere? Si laboravit, & sudavit, ut iniquam sententiam proferret, iniquitatis hic labor est, qui mercedem non meretur. Non est ipse justitiæ dominus; hæc illi a Principe tradita est custodienda, atque hanc reddere cuique debet juxta leges, quæ juste judicare jubent, & vel pro justa sententia munera verant accipere, & accepta restitui præcipiunt. Sanctus Augustinus quæstionem dirimet inquit: *Cum autem judicia & testimonia, quæ nec justa nec vera vendenda sunt, iniqua & falsa venduntur, multo sceleratius utique pecunia sumitur; quia scelerate etiam, quamvis a volentibus datur.*

Ille

Magistratum, & Dominorum officia. 33

Ille tamen solet tamquam male sublatam pecuniam repetere, qui iustum iudicium emit, quoniam veniale esse non debuit: qui vero pro iniquo iudicio dedit, vellet quidem repetere, nisi timeret vel puderet emisse (Epist. 54.).

Pagorum Domini debent, qualia Principes, subditis suis officia reddere. Id secum reputent oportet, se illis locis Dominos esse positos, ut communitatis saluti consulant; se subditorum esse patres, quorum bona tueri debent, non rapere; quemadmodum sæpe usuvenit, aut vi, aut fraude, injustas illis movendo lites, aut pro levibus delictis ingentes exigendo multas. Quemadmodum enim gravia delicta punire debent, nec, accepta pecunia, impunita relinquere; ita leviora quædam delicta sunt, ex quibus lucrum sumere Domini non debent. Oportet insuper, ut familiarium suorum violentias, & extorsiones impediant, ne in eorum peccatis participent. Demum a scandalis abstineant, ne mali illorum exemplo se excusent; facilemque subditis aurem præbeant, ut mala, & lites arceant, quæ pestilentia & bello sæpius magis nocent. Sicuti ad lites dirimendas Iudicibus egent, ita illos diligenter eligant, qui iustitiam colant, nec unquam ignorantia, vel malitia, aut avaritia illam prodant.

CAPUT VIII.

*Canonice contra quarti præcepti violatores
pœnæ.*

Qui parentibus suis maledixerit, quadraginta diebus jejunabit pane & aqua (*Burcard. l. 15.*).

Qui injuria aliqua illos læserit, tribus annis jejunabit (*Pœnit. Rom. tit. 4. c. 4.*).

Qui illos domo expulerit, tamdiu pœnitebit, donec ab impietate sua recesserit.

Qui Episcopo suo, aut Parocho, aliive Presbytero rebellis fuerit, omnibus vitæ suæ diebus in Monasterio pœnitentiam aget (*Pœnit. Rom. tit. 6. c. 17. & 24.*).

Qui Episcopi præcepta & doctrinam contemnit, illumque scripto aut verbis lædit, quadraginta diebus pane & aqua jejunabit. Pœnæ eidem subiacebit, qui aliorum Ecclesiasticorum consilia aut præcepta contemnenda putarit (*Burcard. l. 25. c. 94.*).

